

Deall a Dysgu

1.

Yr Wyddor a,b,c,ch,d,dd,e,f,ff,g,ng,h,i,j,l,ll,m,n,o,p,ph,r,rh,s,t,th,u,w,y

Y Llafariaid a,e,i,o,u,w,y
Y Cytseiniaid pob llythren arall heblaw y llafariaid

Misoedd y Flwyddyn
Ionawr/Chwefror/Mawrth/Ebrill/Mai/Mehefin/
Gorffennaf/Awst/Medi/Hydref/Tachwedd/Rhagfyr

Dyddiau'r Wythnos Dydd Llun/Mawrth/Mercher/Iau/Gwener/Sadwrn/Sul

Atalnodi

- **Priflythyren** – ar ddechrau brawddeg/enw person/enw lle/enw cwmni/enw siop/enw gwlad/enw mis/enw dydd/enw tymor
- **Atalnod llawn** (.) – ar ddiwedd brawddeg
- **Atalnod** (,) – torriad mewn brawddeg er mwyn cael saib/cyfleu ystyr
- **Gofynnod** (?) – ar ddiwedd cwestiwn
- **Ebychnod** (!) – cyfleu syndod/cynnwrf/gorchymyn
- **Dyfynodau** (“ ”) – cyfleu sgwrs/dyfyntu

Yr Arddodiaid

Am,ar,at,gan
Heb,i,o,dan
Dros,trw,wrth,hyd

1. TM ar ôl arddodiaid

e.e. i gweld > i weld, o pobl > o bobl, heb mynd > heb fynd

2. TT ar ôl 'fy'

e.e. fy car > fy nghar, fy teulu > fy nheulu

3. 'a' / 'ac', 'y' / 'yr'

'a' + 'y' = o flaen cytseiniaid

e.e. merch a bachgen

e.e. y tŷ

'ac' + 'yr' = o flaen llafariaid

e.e. afal ac oren

e.e. yr ysgol

cytseiniaid

llafariaid

Y Treigladau

	TM	TT	TLL
p	B	MH	PH
T	D	NH	TH
C	G	NGH	CH
B	F	M	
D	DD	N	
G	/	NG	
LL	L		
RH	R		
M	F		

Mewn araith mae angen...

- ✓ Agor yn gywir – ‘Annwyl gyfeillion’
- ✓ Cloi'n gywir – ‘Diolch am wrando’
- ✓ Barn > rheswm > tystiolaeth
- ✓ Cwestiynau rhethregol
- ✓ Ailadrodd
- ✓ Geirfa mynegi barn
- ✓ Berfau gorchymynol
- ✓ Ansoddeiriau da
- ✓ Brawddegau byrion
- ✓ ‘Chi’ nid ‘ti’

Ansoddeiriau newydd i'w dysgu...

- **Llygredig** – llawer o lygredd, e.e. sbwriel
- **Gwerthfawr** – rhywbeth pwysig/golygu llawer
- **Dirfawr** - pwysig
- **Bywiog** – llawer o egni
- **Rhyfeddol** - astonishing
- **Gwenwynig** - poisonous
- **Hollbwysig** – pwysig iawn
- **Unigryw** - unique
- **Anniben** - blêr
- **Rhan annatod** – rhan bwysig
- **Effaith andwyol** – effaith fawr

Geirfa newydd i'w dysgu...

- **diwylliant** – rhywbeth sy'n unigryw i wlad
- **aelwyd** – cartref
- **Tagfeydd traffig** – rhes hir o draffig
- **llygredd**– pethau sy'n niweidio'r amgylchedd
- **Trafnidiaeth** – ffordd o symud o un lle i'r llall
- **Buddsoddi** – rhoi arian er mwyn datblygu rhywbeth
- **Celfyddydau** – actio/canu/dawnio

Deall a Dysgu

2. **Nodweddion Arddull**

Nodwedd/Techneg	
Teitl	Ar ddechrau darn darllen
Is-deitl	Rhannu gwybodaeth mewn darn darllen
Print trwm	e.e. Dewch nawr!
lليw	
llun	
Pwyntiau bwled	e.e. • Gwisgwch helmed
ansoddair	Du, pert
Brawddeg fer	e.e. rhedodd yn gyflym!
Gwefan	www.cymrufyw.co.uk
Rhestru	e.e. archebais siwmpwr, trowsus, sgert a bag
Rhif/ystadegyn	e.e. 37, 81%
Cwestiwn rhethregol	e.e. pam wyt ti'n dawl?
Berf orchmynnol	e.e. rhedwch, cerddwch
Ailadrodd	e.e. rhedodd Ffion yn <u>araf</u> , <u>araf</u> .
Cyffelybiaeth	e.e. cerddodd pawb <u>fel</u> milwyr.
Cymhariaeth	e.e. cerddodd ef mor araf <u>â</u> malodwen.
Trosiad	e.e.
Personoli	e.e. <u>sgrechiodd</u> y gloch/ <u>chwifiodd</u> y dail.

Rhagenwau

Rhagenwau Blaen

Rhagenwau Ôl

Fy (TT)	fi
Dy (TM)	ti
Ei (TM – gwrywaidd) (TLL – benywaidd)	Ef/hi
Ein (Dim treiglo)	ni
Eich (Dim treiglo)	chi
Eu (Dim treiglo)	nhw

Berf + berfenw

- Berf** – pwyl + pryd mae rhywun yn gwneud rhywbeth e.e. gwelais i gath, canodd Rhian yn swynol
- Berfenw** - rhywbeth gallwch chi ei wneud e.e. canu, bwyta, dawnsio, pwysleisio, edrych, egluro

Berfau Presennol

fi	-af	Cerddaf i
ti	-i	Cerddi di
Ef/hi	-	Cerdd ef/hi
ni	-wn	Cerddwn ni
chi	-wch	Cerddwch chi
nhw	-an	Cerddan nhw

Berfau Gorffennol

fi	-ais	Cerddais i
ti	-aist	Cerddaist ti
Ef/hi	-odd	Cerddodd ef/hi
ni	-on	Cerddon ni
chi	-och	Cerddoch chi
nhw	-on	Cerddon nhw

Enwau

- Enw priod** – enwau pwysig gyda phrif lythyren
Enwau pobl/llefydd/gwledydd/misoedd/brandiau a.y.b
- Enw cyffredin** (unigol/llusoog) – pethau y gallwch chi eu gweld neu eu cyffwrdd
Enwau unigol – e.e. beiro, ystafell, plentyn, cae
Enwau llusog – e.e. cadeiriau, cestyll, athrawon

Idiomau

- Wrth fy modd – yn hoffi rhywbeth yn fawr
- O bedwar ban byd – o bobman
- Oriau mân y bore – pan fo'r haul yn codi
- Llygad barcud – cadw llygad manwl
- Rhoi'r ffidil yn y to – rhoi'r gorau i rhywbeth
- Ceffyl blaen – yr un sy'n arwain
- Troi eu trwynau – ddim yn hoffi rhywbeth
- Fel cath i gythraul – yn sydyn, ar frys
- Croen gŵydd – yn ofni rhywbeth
- Y drwg yn y caws – y broblem yw